

Boegbeelden groene sector

Branchevereniging VHG verzamelt 'boegbeelden': mensen die een bijzondere betekenis hebben (gehad) voor de groene sector. Door hun beroep, ervaring, expertise, visie of speciale activiteiten leveren ze een belangrijke bijdrage aan de waarde van groen in onze maatschappij. Door deze mensen te portretteren in het VHG Magazine, kan de branche kennis nemen van hun inzichten en ideeën. We hopen dat deze verhalen inspireren om concreet invulling te geven aan het thema 'groen maakt gelukkig'. In dit nummer een gesprek met Agnes van den Berg, omgevingspsycholoog gespecialiseerd in natuurbeleving. Een van haar onderzoeksterreinen is de invloed van een groene omgeving op kinderen.

Onderzoeker Agnes van den Berg:

“Spelen in het groen biedt kansen”

Spelen in het groen. Wat is er leuker en beter voor kinderen dan dat? Niets, zou je zeggen, maar komen kinderen tegenwoordig wel genoeg in aanraking met de natuur? Velen vinden van niet. Tot en met de overheid aan toe heerst er bezorgdheid. Daarom stimuleert het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voorheen LNV) onderzoek naar jeugd, natuur en gezondheid. "Een goede zaak", vindt omgevingspsychologe en onderzoeker Agnes van den Berg.

Door Annemieke Bos

Agnes van den Berg is gespecialiseerd in natuurbeleving en is in Nederland deskundig op dit gebied. Begin 2009 bracht ze in kaart welke wetenschappelijke onderzoeken er zijn gedaan naar de meerwaarde van natuur voor kinderen. Daaruit bleek onder andere dat het belang van groen in de leefomgeving voor lichamelijke activiteit steeds duidelijker wordt. Er begint ook meer bewijs te komen voor de positieve effecten van natuur op het concentratievermogen van kinderen, vooral kinderen met ADHD. Ook de relatie tussen groen in de leefomgeving en gezondheidsklachten van kinderen werd aangetoond (zie het interview met Jolanda Maas in *VHG Magazine van april 2011*). Zelf deed Agnes in opdracht van het toenmalige ministerie van LNV onderzoek naar het speelgedrag van kinderen. "We vergeleken daarbij het spel van kinderen in een natuurlijke omgeving met die van kinderen in een niet-natuurlijke omgeving. Belangrijkste uitkomst van dat onderzoek was dat kinderen in de natuur gevarieerder en creatiever spelen dan

binnen, in dit geval een gymzaal. De natuur daagt kinderen uit tot veelzijdig spel. Daar hebben ze tot op latere leeftijd profijt van."

Meer onderzoek nodig

Al eerder - in 2007- maakte Agnes een inventarisatie van bruikbare wetenschappelijke onderzoeken. Conclusie: in twee jaar tijd is er veel nieuw onderzoek gepubliceerd. "Toch is meer onderzoek nog steeds nodig", voegt ze er direct aan toe. "Er zijn allerlei initiatieven gaande en we kunnen leren van best practices, zoals jeugd(zorg)boerderijen, groene kinderopvang, schooltuinen. We moeten echter meer te weten komen om de relatie hard te maken. Ook is onderzoek nodig naar het belang van tuinen bij woningen voor de ontwikkeling en het welzijn van kinderen. Daar is haast bij, omdat tuinen bij nieuwbouwwoningen steeds kleiner worden en er steeds vaker appartementen worden opgeleverd zonder tuin of privé buitenruimte. Daarnaast is er grote behoefte aan richtlijnen, bijvoorbeeld voor het opzetten

van groene kinderopvang/BSO. In aanvulling op deze meer praktische onderzoeksonderwerpen willen we ook meer de diepte in: die relatie tussen natuur en gezondheid, hoe werkt dat nu precies? Wat doet natuur dan en wat voor natuur moet dat dan zijn? Mag dat ruige natuur zijn of juist meer aangelegd? Praten we over tuinen, speelplaatsen, parken of ook over weilanden en bossen?"

Wat ontnem je een kind?

Er is dus nog veel behoefte aan goede verdere onderbouwing van het belang van een groene omgeving voor kinderen. Een vraag die veel gesteld wordt in dat verband is: "Wat ontnem je een kind als het niet mag spelen in de natuur?" Die vraag, zo heeft Agnes gemerkt, is niet zo gemakkelijk te beantwoorden, zeker zolang de onderbouwing nog niet compleet is. Misschien zijn kinderen die hun jeugd niet veel in de natuur doorbrengen wel net zo gezond en gelukkig? "Je ontnemt ze in ieder geval fysieke uitdagingen waardoor ze zich motorisch beter kunnen ontwikkelen. Daarnaast

Agnes van den Berg

Agnes van den Berg (1967) groeide op in Apeldoorn. “Ik speelde veel buiten. Achter de keurig aangelegde tuin van mijn ouders was een stukje ruige natuur. Daar was ik in mijn eigen wereldje. Bij mijn opa en oma had ik een eigen moestuintje.” Ze studeerde experimentele psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Sinds 1997 werkt ze als omgevingspsycholoog bij Alterra in Wageningen. Op dit moment houdt zij zich vooral bezig met onderwijs op het gebied van omgevingspsychologie en onderzoek naar effecten van natuur op gezondheid. Daarnaast geeft ze regelmatig lezingen over natuur en gezondheid, angst voor de natuur en ontwerpen met beleevingskennis. Begin 2012 begint ze als hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen. www.agnesvandenbergh.nl

bieden natuurlijke omgevingen volop mogelijkheden voor kinderen om te groeien en zich te ontplooiën op cognitief en emotioneel vlak. Een voorbeeld: een kind dat de kans krijgt om in bomen te klimmen gaat zich prettiger voelen wanneer dat ook lukt. Dat stimuleert het zelfvertrouwen en de eigenwaarde. De natuur daagt ook uit om creatief te spelen met wat er is, om op ontdekking te gaan. Dat draagt bij aan een goede cognitieve ontwikkeling. Als je samen een hut bouwt, ben je constructief bezig. Daarmee leer je in teamverband werken, dingen maken en problemen oplossen. Ook dat is goed voor je eigenwaarde. Kortom: je maakt het een kind op latere leeftijd gemakkelijker als het in de jeugd buiten in de natuur kan spelen.”

Een avontuurlijke tuin

De mogelijkheden die de natuur biedt,

vergroten de kansen op welzijn als kind én als volwassene. Het werkt dus door in de toekomst. “De band met de natuur bouw je grotendeels in je jeugd op.” Allemaal mooi en aardig, maar slechts een minderheid van de kinderen in Nederland woont in een kindvriendelijke, groene omgeving. De meerderheid heeft dus eigenlijk geen keuze. Ondanks het pleidooi voor meer spelen in het groen wil Agnes niet beweren dat een kind alleen maar gedijt in de natuur. “Af en toe tv kijken of computeren is ook goed. Er moet een evenwicht zijn. Veel kinderen wonen in kale stadswijken. Het zou goed zijn als het groen meer als ‘vanzelf’ naar de jeugd toekwam. Het rijk en gemeenten moeten zich daarvoor inzetten en zorgen voor meer groene speelplekken in de wijk of avontuurlijke natuurspeelplekken net daarbuiten. Ook scholen kunnen helpen door schoolpleinen te vergroenen

en kinderen tijdens een excursie naar het bos lekker te laten rennen, klimmen en bouwen.”

En wat kan de hovenier doen? “Hoveniers zouden bij het ontwerpen van een tuin voor particulieren een deel kunnen reserveren dat avontuurlijk is voor kinderen, met struiken waar ze een geheime hut in kunnen maken. Denk ook aan planten en struiken waar beestjes op afkomen, aan een moestuin, gras in plaats van tegels en klimbomen. Een tuin speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van kind tot individu. Ervaringen die je tijdens je jeugd opdoet in een natuurlijke omgeving blijven sterk hangen. Als je die ervaringen niet hebt, heb je op latere leeftijd minder positieve herinneringen om op terug te vallen tijdens depressies en dergelijke.”

Investering

Agnes constateert een groeiend inzicht dat natuur heel goed is voor kinderen. “De onderzoeken hebben een belangrijke agenderende functie. Ze bieden harde argumenten om te bewaken dat kinderen opgroeien met voldoende groen in de omgeving. Daar zijn financiën en goed onderbouwde richtlijnen voor nodig. Maar op de lange termijn is het een investering in een evenwichtige toekomstige generatie.” ■

Mijn groenplek

“Dat is het groengebied hier vlak bij mijn huis (Agnes woont in Groenekan bij Utrecht – red.). Als ik vanuit Utrecht kom aanrijden, dan is er één bepaald punt waarop ik elke keer word geraakt door het prachtige panorama: het ruige grasland en de lielevijver. Vooral wanneer de zon ondergaat en je nog net de vogels hoort, geeft dat een ‘wow-effect’. Je stapt dan vanuit de drukke stad zó in een andere wereld.”